

Χριστουγεννιάτικα και πρωτοχρονιάτικα έθιμα στην Ελλάδα

Από άκρη σε άκρη η Ελλάδα έχει μια σειρά από έθιμα για τις ημέρες των γιορτών. Συνήθως ξεκινούν από την παραμονή των Χριστουγέννων, τελειώνουν ανήμερα των Φώτων και περιστρέφονται γύρω από την οικογένεια και τις ευχές για καλή τύχη και πλούσια σοδειά. Μερικά από αυτά κρατούν μέχρι τις μέρες μας, ενώ άλλα έχουν πια περάσει στην ιστορία κάθε τόπου.

Αγιοβασιλιάτικα καραβάκια

Ως νησί η Χίος δεν θα μπορούσε παρά να έχει ένα έθιμο που να τιμά τη ναυτική παράδοση. Τα παιδιά φτιάχνουν μικρά καράβια, συνήθως από ξύλο, και την παραμονή της Πρωτοχρονιάς συγκεντρώνονται στην πλατεία για να διαγωνιστούν για το ποια ομάδα έχει το καλύτερο. Παράλληλα με την κατασκευή του καραβιού φτιάχνουν και τα

«παινέματα», δηλαδή ποιήματα που μοιάζουν με κάλαντα και αποτελούνται κυρίως από ευχές για τις ναυτικές οικογένειες, αλλά και σάτιρα. Κάθε ομάδα παρουσιάζει το καράβι της τραγουδώντας τα «παινέματα» και αυτή που θα κερδίσει γυρνάει με το καράβι στολισμένο τις γειτονιές τραγουδώντας.

Το «τάισμα» της βρύσης

Είναι ένα χριστουγεννιάτικο έθιμο που το συναντάμε στη Θεσσαλία. Τα χαράματα ανήμερα των Χριστουγέννων, οι κοπέλες του χωριού πηγαίνουν στη βρύση για να «κλέψουν» το αμίλητο νερό, ή άκραντο νερό όπως συνηθίζουν να το αποκαλούν. Αυτό σημαίνει πως δεν μιλάνε καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής, ούτε στο πηγαινε ούτε στην επιστροφή. Φτάνοντας με το κανάτι στη βρύση το γεμίζουν και

ρίχνουν μέσα ένα βατόφυλλο και τρία χαλίκια. Έπειτα, «ταΐζουν» τη βρύση με ψωμί, τυρί, όσπρια κ.α., για να έχουν καλή σοδειά, και την αλείφουν με βούτυρο και μέλι ώστε όπως ρέει το νερό να ρέει η προκοπή και ο νέος χρόνος να είναι γλυκός σαν μέλι. Στη συνέχεια επιστρέφουν στο σπίτι και ραίνουν με το νερό τις τέσσερις γωνίες του, σκορπίζοντας τα χαλίκια. Σύμφωνα με την παράδοση, ο βάτος φέρνει αισιοδοξία και καλά μαντάτα και διώχνει τα ξόρκια.

Χριστόκλουρα ή Χριστουγεννιάτικο ψωμί

Ένα έθιμο που, με μικρές παραλλαγές, συναντάμε τόσο στην ηπειρωτική όσο και στη νησιωτική Ελλάδα. Οι Σαρακατσάνες έφτιαχναν την Χριστόκλουρα, ένα στρογγυλό ψωμί στο οποίο «κεντούσαν» διάφορα σχέδια συνήθως εμπνευσμένα από την αγροτική και κτηνοτροφική ζωή. Στη συνέχεια άλειφαν την κουλούρα με μέλι και τη μοίραζαν στην οικογένεια. Στην Κεφαλλονιά η οικογένεια μαζεύεται στο σπίτι του γηραιότερου και αφού τοποθετήσουν τρία δαυλιά στο πάτωμα ακουμπάνε πάνω τους την κουλούρα. Έτσι, σχηματίζουν έναν

κύκλο, ακουμπώντας με το δεξί τους χέρι την κουλούρα όσο ο νοικοκύρης ψέλνει το «Η γέννησίς σου, Χριστέ ο Θεός ημών». Τελειώνοντας ρίχνει λάδι στα δαυλιά, τα ανάβει και στη συνέχεια κόβει την κουλούρα και τη μοιράζει σε όλους για να δειπνήσουν.

Στην Κρήτη οι γυναίκες φτιάχνουν το χριστόψωμο με το καλύτερο αλεύρι, με ροδόνερο, μέλι, κανέλα και σουσάμι. Όσο ζυμώνουν δίνουν την ευχή «Ο Χριστός γεννιέται, το φως ανεβαίνει, το προζύμι για να γένει» και στη συνέχεια δίνουν σχήμα στο ψωμί, κάνοντας έναν μεγάλο σταυρό από ζυμάρι, παράλληλα στα κενά το στολίζουν με διάφορα σχέδια όπως λουλούδια, πουλιά, καρπούς κ.α. Στη Σπάρτη φτιάχνουν ένα ψωμί με σταυρό για το Χριστό, το οποίο τρώνε ανήμερα των Χριστουγέννων, ενώ τα υπόλοιπα τα διακοσμούν με αμύγδαλα και καρύδια.

Χριστόξυλο

Στη Μακεδονία έχουν το έθιμο του Χριστόξυλου κατά το οποίο ο αρχηγός του σπιτιού φέρνει από το χωράφι ένα μεγάλο, γερό κούτσουρο ελιάς ή πεύκου για το τζάκι του σπιτιού, καθώς η νοικοκυρά καθαρίζει ενδελεχώς το τζάκι ακόμα και την καμινάδα ώστε να μην μπορούν να βρουν πάτημα οι καλικάντζαροι για να κατέβουν στο σπίτι. Το κούτσουρο μπαίνει στη φωτιά την παραμονή το βράδυ και καίγεται όλο το δωδεκάημερο των Χριστουγέννων, δηλαδή, μέχρι και των Φώτων. Σύμφωνα με την παράδοση, η φωτιά αυτή βοηθάει να ζεσταθεί ο Χριστός στη φάτνη της Βηθλεέμ, ενώ προφυλάσσει το σπίτι από τους καλικάντζαρους.

Το αναμμένο πουρνάρι

Σύμφωνα με την παράδοση όταν οι βοσκοί πήγαν να προσκυνήσουν τον νεογέννητο Ιησού στη φάτνη έκοψαν τα κλαδιά από ένα πουρνάρι και τους έβαλαν φωτιά προκειμένου να βλέπουν τον δρόμο. Η φωτιά και τα τριξίματα από το καιγόμενο πουρνάρι γέμισαν τον σκοτεινό δρόμο τους με φως και ζωντάνια από τους κρότους. Για αυτό το λόγο, στην Άρτα, όταν κάποιος επισκέπτεται ένα σπιτικό για να ευχηθεί χρόνια πολλά κρατάει ένα πουρνάρι

ή κάποιο άλλο κλαδί από δέντρο που όταν καίγεται κάνει κρότο. Το ίδιο κάνουν και τα παντρεμένα παιδιά όταν πάνε στο πατρικό τους για να φιλήσουν το χέρι των γονιών τους: ανάβουν στο δρόμο το κλαδί από ένα πουρνάρι και γεμίζει το τόπος χαρούμενες φωτιές και κρότους.

Κάτι αντίστοιχο κάνουν και στα Γιάννενα. Όταν πάνε να ευχηθούν στα σπίτια συγγενών και φίλων έχουν στη χούφτα τους δαφνόφυλλα και πουρναρόφυλλα τα οποία μόλις μπουν στο σπίτι τα πετάνε στο τζάκι και αυτά αρχίζουν να τρίζουν και να πετάνε σπίθες, ενώ παράλληλα εύχονται «Αρνιά, κατσίκια, νύφες και γαμπρούς!»

Το πάντρεμα της φωτιάς

Στην περιοχή της Έδεσσας την παραμονή των Χριστουγέννων έχουν το έθιμο του «παντρέματος της φωτιάς». Παίρνουν ένα κούτσουρο από ένα δέντρο που έχει θηλυκή ονομασία, όπως αυτό της Κερασιάς, και ένα από δέντρο με ανδρικό όνομα, συνήθως από αγκαθωτά δέντρα όπως ο βάτος, και τα βάζουν να καούν στο τζάκι μαζί. Από τον κρότο και τη φλόγα μπορούσαν να προβλέψουν το μέλλον, συνήθως τον καιρό και το αν η σοδειά θα ήταν καλή. Η παράδοση λέει επίσης πως τα δέντρα με αγκάθια απομακρύνουν τους καλικάντζαρους.

Το σπάσιμο του ροδιού

Το ρόδι είναι ένας καρπός που, από την αρχαιότητα, έχει συνδεθεί με τον κύκλο των εποχών, την αναγέννηση της φύσης, την καλοτυχία, τη γονιμότητα και την αφθονία. Ξεκίνησε από την Πελοπόννησο αλλά γρήγορα το υιοθέτησαν πολλές περιοχές σε ολόκληρη τη χώρα. Το πρωί της Πρωτοχρονιάς, λοιπόν, οι πιστοί πηγαίνουν ένα ρόδι στην εκκλησία, συνήθως αυτός είναι ο νοικοκύρης του σπιτιού, για

να το ευλογήσει ο παπάς.

Επιστρέφοντας στο σπίτι χτυπάει την πόρτα και όταν του ανοίξουν σπάει το ρόδι μπροστά της για να σκορπίσουν οι ρόγες του ροδιού παντού δίνοντας την ευχή «με υγεία, ευτυχία και χαρά το νέος έτος και όσα σπυριά έχει το ρόδι, τόσες λίρες να έχει η τσέπη».

Πηγή: <https://www.travel.gr/experiences/christoygenniatika-kai-protochroniati>